

Francesc Torralba: “El creient madur no ofega els dubtes, sinó que els escolta i mira de respondre-hi”

El filòsof i teòleg presenta un nou llibre: “Benaurances per a agnòstics” (Fragmenta Editorial)

Foto: Bisbat d'Urgell

© 5 d'abril 2024

Carme Munté Margalef

Dos amics d'infància, el Francesc i el Guillem, es retroben en l'edat adulta i mantenen un **diàleg epistolar** al voltant dels grans principis de la proposta cristiana i, en concret, el text de les **Benaurances**. El Francesc és **creient** i el Guillem és **agnòstic**, i a través d'aquest diàleg fictici esdevenen una comunitat d'aprenentatge espiritual. Aquesta és la nova proposta editorial del filòsof i teòleg Francesc Torralba: [Benaurances per a agnòstics](#) (Fragmenta Editorial).

Tots dos personatges, el creient i l'agnòstic, són l'alter ego del Francesc Torralba? Com dius al llibre, l'agnòstic és aquest corcó que suscita en el creient “tota mena de debats interiors, de veraders soliloquis”?

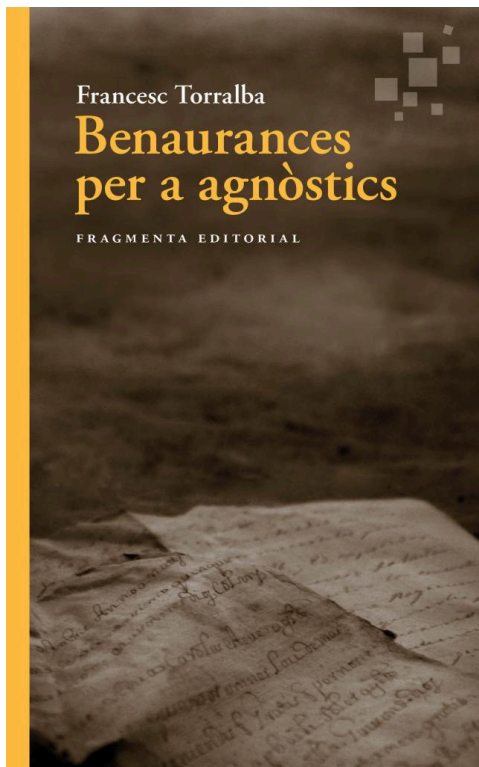
Aquest epistolari és fictici però en el fons és com una duplicació d'un mateix. En tot creient pot haver-hi sempre un agnòstic que fa preguntes i que planteja dubtes al voltant de les pròpies conviccions. Davant del dubte hi ha qui opta per no atendre'l, per ofegar-lo, i hi ha qui opta per escoltar-lo, donar-li rellevància i valor, i mirar de respondre-li. El creient madur i adult és el que no fa trampa, és a dir, el que no ofega els dubtes (respecte del més enllà, la mort, Déu, la vida eterna...) sinó que permet que surtin, els escolta i mira de respondre-hi. Literàriament ho faig a través de dos personatges: l'un és el meu alter ego i per això li he posat el nom de Francesc, i l'altre, que rep el nom fictici de Guillem, és aquest corcó, aquest despertador de preguntes. És un debat que em dona molt de joc, perquè és com una duplicació que m'obliga a escoltar bé la pregunta i a tractar bé el meu interlocutor, no com un element a conquerir sinó com algú que té coses a dir i que no puc passar per alt. Per això sempre m'ha interessat el diàleg amb el no creient, amb l'agnòstic i amb l'escèptic, sobretot si és intel·ligent, educat i culte.

Aquest diàleg creient-agnòstic costa cada vegada més de trobar en la nostra societat? És fàcil crear les comunitats d'aprenentatge espiritual de què parles al llibre? I, finalment, quines característiques ha de tenir aquest diàleg?

Cada vegada costa més, perquè ens tendim a atrinxerar i a tancar amb aquells que pensen, creuen i són com nosaltres. Configurem cercles tancats o bombolles separades les unes de les altres. El més interessant és crear un camp d'intersecció on trobar-nos, escoltar-nos i mirar de poder explicar allò que creiem. Aquest és un exercici molt difícil i molt poc habitual. La meva experiència és que es tendeix més aviat a la polarització i al maniqueisme. Pel que fa a les característiques d'aquest diàleg, cal evitar tant el paternalisme com l'arrogància. El papa Francesc diu que no hem de tractar l'altre com un territori a conquerir, o com un objecte a posseir, sinó com un interlocutor vàlid del qual podem escoltar i aprendre. Podem aprendre dels ateus i dels agnòstics, i ells poden aprendre de nosaltres, i això és una comunitat d'aprenentatge espiritual, el que passa és que es dona molt estranyament.

El Guillem és un agnòstic molt ben traçat, amb molta força. En to de broma, podem dir que potser els lectors t'acabaran comprant l'argumentari de l'agnòstic més que el del creient...

No he volgut plantejar un agnòstic curt de gambals, volia un agnòstic intel·ligent, erudit, respectuós, que no fa crítiques als despintats sinó a l'estructura. Volia un agnòstic així, perquè aquest és el que m'obliga a pensar, i aquests són dels que no abunden, perquè vol dir haver llegit i reflexionat molt. Per això li he volgut donar la màxima dignitat, una mica el que fa Jaume Balmes a *Cartas a un escéptico en materia de religión*.

Portada del llibre editat per Fragmenta.

Atri dels Gentils

Recentment et van atorgar el [Premi Ratzinger 2013](#) en reconeixement a tota la teva trajectòria en el camp teològic. I justament el papa Benet XVI va crear l'Atri dels Gentils amb aquesta mateixa voluntat de dialogar amb agnòstics i no creients.

L'Atri dels Gentils va ser una de les creacions més interessants i innovadores del pontificat de Benet XVI, que era justament crear aquest espai de frontera a propòsit de temes que poguessin interessar creients i no creients: la bellesa, la mort, la llibertat, el medi ambient, el sentit de la vida... Benet XVI ho tenia molt clar i va trobar un còmplice ideal per fer-ho, el cardenal Gianfranco Ravasi, que ho va exportar a moltes ciutats del món, entre elles Barcelona, i amb molt d'èxit. A mi em va fascinar i em va interessar molt, com tots els diàlegs que s'han anat reproduint des d'Eco-Martini fins als diàlegs que han tingut Benet XVI i Francesc amb persones que no són creients. Ara bé, tendim a l'atrinxerament gairebé tribal i a l'endogàmia.

Les bombolles i els cercles tancats també es donen en l'àmbit universitari?

Malauradament, observo que també en l'àmbit universitari hi ha bombolles molt tancades. Per exemple, les universitats catòliques, pontificies o d'inspiració cristiana acostumen a convidar professors, doctors, investigadors, conferenciants i escriptors etiquetats com a catòlics. Això trenca l'esperit de la universitat, que hauria de ser un cenacle i un claustre on pogués tenir lloc un diàleg obert entre persones que no compartim els mateixos criteris. Això Benet XVI ho tenia molt clar, però ell també va patir l'experiència de ser rebutjat a la Universitat de La Sapienza. És una derrota del pensament quan no es deixa parlar algú en una universitat perquè té una ideologia determinada o perquè ha estat etiquetat d'una determinada manera. Quan això passa anem pel mal camí. La universitat ha de ser un àmbit on ha de ser possible l'intercanvi civilitzat d'idees i amb unes pautes on l'amistat o la camaraderia entre els mateixos investigadors i professors no es posin en qüestió.

“És una derrota del pensament quan no es deixa parlar algú en una universitat perquè té una ideologia determinada o perquè ha estat etiquetat d'una determinada manera”

Trobar un consens entre agnòstics i creients sobre la felicitat, amb les Benaurances com a punt de reflexió. Aquest és l'objectiu del llibre?

Sí. El centre de gravetat és la felicitat, que és un dels focus on podem trobar-nos més. Com diu Aristòtil, “tot ésser humà, per naturalesa, desitja ser feliç”. Una altra cosa és si ho arriba a ser i encara una altra és com ser-ho. Per tant, tenim un desig compartit sobre el qual podem dialogar a fons. El meu alter ego, el Francesc, veu en les Benaurances un programa de felicitat que emana de l'Evangeli però que certament és difícil: has de perdonar, has d'estimar, has de ser pobre, has de ser auster..., mentre que l'altre personatge, el Guillem, prefereix uns altres camins de felicitat més prosaics. D'altra banda, hi ha una

constatació molt interessant: en el cristianisme la felicitat perfecta no existeix en aquest món; com tampoc no existeixen la família perfecta, ni la parella perfecta, ni el fill o el pare perfectes... Ara bé, els cristians tenim l'esperança de la felicitat plena en l'altra vida. La felicitat que ens planteja l'Evangelí no és *low cost*, és un projecte de felicitat de màxims. En aquest sentit, l'Evangelí és un tensor que m'estira i que m'obliga saltar cada vegada més amunt.

El dia 30 de novembre els teòlegs Torralba i Pablo Blanco Sarto van rebre el Premi Joseph Ratzinger.

“Benaurets els que ploren: Déu els consolarà”

Com ressona en tu, que et trobes en procés de dol per la mort del teu fill Oriol, la segona benaurensa: “Benaurets els que ploren: Déu els consolarà”?

Primer de tot, cal dir que els homes en particular som molt amputats emocionalment, plorem d'amagat, a porta tancada o corrent pels boscos, però no plorem davant dels altres, i quan ho fem de vegades ens etiqueten de dèbils i febles. En canvi, l'Evangelí ens diu benaurets els que ploren, per tant, els que expressen allò que senten. Jesús va plorar, es va desesperar, això per a mi és molt important, perquè el fa molt genuïnament humà. És un crit de desesperació que pot compartir qualsevol ésser humà en un determinat moment de la seva vida. Aquesta experiència també forma part de la fe: tant l'experiència de l'abandonament com l'experiència d'abandonar-se en Déu, que ens obre a una certa pau. Els humans no podem vèncer la mort, però Déu fa néixer el que havia mort.

Per què has volgut parlar obertament als mitjans de comunicació de l'experiència tràgica de la mort del teu fill?

En primer lloc, perquè a mi em va bé verbalitzar-ho. En segon lloc, perquè he vist que puc ajudar moltes persones a veure que una experiència d'aquest tipus es pot assumir i que és possible mantenir la

serenitat. I, en tercer lloc, perquè de la mateixa manera que en molts aspectes personals no he tabuïtzat ni he censurat, en aquest cas tampoc no ho havia de fer. Ja hi ha molt de tabú respecte de la mort. Jo que m'he cansat de dir que la mort no pot ser un tabú, he de complir amb l'exemple.

“Ja hi ha molt de tabú respecte de la mort. Jo que m'he cansat de dir que la mort no pot ser un tabú, he de complir amb l'exemple”

Ho has fet en almenys dos llibres: *Plantar cara a la mort* i *Paraules de consol*. Modificaries o ampliaries algunes de les reflexions que hi formules? De fet, estàs treballant en un nou llibre sobre aquesta qüestió.

L'escriptura és un mecanisme alliberador. Terapèuticament sempre m'ha anat molt bé escriure, però no tinc pressa a fer aquest nou llibre sobre el dol. Pel que fa als dos llibres anteriors, algunes coses sí que les canviaria, perquè ara ho visc en primera persona. És molt diferent veure la casa des de fora que des de dins. Amb tot, no em penedeixo del que he escrit i, de fet, moltes persones, sobretot arran de *Paraules de consol*, m'escriuen dient que els ha anat molt bé. Quan el vaig escriure havia perdut éssers estimats, per exemple, el pare, però l'experiència que estic vivint ara em porta a dir que és molt difícil trobar paraules de consol. Avui el títol el posaria d'una altra manera. El que experimento és el límit del llenguatge, aquesta és la qüestió.

En el llibre *Paraules de consol* abordaves la dificultat que tenim tant de donar consol com de rebre consol. Com ho experimentes en pròpia persona?

Cadascú ho viu a la seva manera, però fixa't que una de les obres de misericòrdia és consolar el qui està afligit. No és fàcil, cadascú troba el seu consol. Sempre dic que la fe és un antídot a la desesperació, però també és veritat que la fe, davant d'una experiència límit, sempre es posa a prova. Però és justament en el moment en què es posa a prova quan experimentes si allò que creus és de veritat o no. Aquest és el moment en què has de demostrar realment si t'ho creus. Per tant, per a mi la fe és una taula de salvació, com també ho són la comunitat, els altres, els textos que llegeixo, l'Evangeli, els salms...